

# TÌNH HÌNH NGHIÊN CỨU VĂN HỌC ĐÀI LOAN TẠI TRUNG QUỐC ĐẠI LỤC

LÊ HUY TIÊU\*

**T**heo đà cải cách mở cửa, tư duy của người Trung Quốc cũng được đổi mới, văn học Đài Loan đã dần dần trở nên quen thuộc đối với độc giả của Trung Quốc Đại lục. Lịch sử, kinh tế, xã hội và văn học nghệ thuật Đài Loan được đề cập thường xuyên trên các báo hàng ngày, các tạp chí "Thu hoạch", "Đương đại", "Hải hiệp", "Hoa thành", "Trường giang", "Nhân dân văn học", "Văn học Thượng Hải", "Văn học Phúc Kiến" v.v... Ngoài ra còn có hai tạp chí chuyên đăng tác phẩm và nghiên cứu về văn học Đài Loan - Hồng Kông như "Đài Cảng văn học tuyển san" và "Sáng tân". Gần 40 nhà xuất bản như Nhà xuất bản Nhân dân văn học, Nhà xuất bản Phát thanh, Nhà xuất bản Khoa học xã hội, Nhà xuất bản Nhân dân Phúc Kiến, Nhà xuất bản Quảng Tây v.v... đã lần lượt in những tác phẩm của các nhà văn Đài Loan và nhà văn gốc Hoa tại hải ngoại. Những trào lưu văn học trên văn đàn Đài Loan từ đầu thập kỷ 20 đến nay, bao gồm tiểu thuyết, thơ ca, tản văn, kịch của gần 200 nhà văn Đài Loan lần lượt được giới thiệu với độc giả đông đảo ở Đại lục. Những tuyển tập tác phẩm của các nhà văn tiêu biểu được in như "Quỳnh Dao tác phẩm tập", "Tam Mao tác phẩm tập", "Đương Quy tác phẩm tập", "Ngô Đức Lưu tiểu thuyết tuyển", "Chung Lý Hòa

tiểu thuyết tuyển", "Trần Ánh Chân tiểu thuyết tuyển", "Hoàng Xuân Minh tiểu thuyết tuyển", "Hải Táng" (tuyển tập tiểu thuyết của Vương Thác), "Đài Loan dật sự" (tuyển tập tiểu thuyết của Nhiếp Hoa Linh), "Tuyển tập tiểu thuyết Trần Nhược Hi", "Tuyển tập tiểu thuyết của Trương Hệ Quốc", truyện dài "Kim Lăng tử mất rồi" của Nhiếp Hoa Linh, "Lại thấy cây cọ, lại thấy cây cọ", "Khảo nghiệm", "Tam nhân hành" của Vu Lê Hoa, "Ba khúc hát của người Đài Loan" của Chung Triệu Chính v.v...

Những tác phẩm trên được giới thiệu ở Đại lục, đã thúc đẩy sự giao lưu văn hóa giữa hai bờ bị ngăn cách từ 3, 4 thập kỷ nay. Khi thấy hai tác phẩm "Đài Loan dật sự" và "Dâu xanh, đào hồng" của mình được in trên Đại lục, nhà văn Nhiếp Hoa Linh nói: "Sự xuất hiện của hai tác phẩm ở trong Đại lục là giờ phút cảm động nhất trong đời sáng tác của tôi". Vu Lê Hoa thấy sáng

---

PGS. Văn học

tác phẩm "Lại thấy cây cọ, lại thấy cây cọ" của mình được đến với độc giả Đại lục, nói: "Tôi vui sướng hơn cả lần đầu được in ở Đài Loan". Khi thấy tiểu thuyết của mình được tái bản ở Đại lục, nhà văn Bạch Tiên Dũng viết thư cho bạn, nói: "Sẽ có một ngày tôi trở lại quê

hương, nơi đã sản sinh ra tiểu thuyết Hoa Kiều Vinh ký".

Đồng thời với việc in tác phẩm, nghiên cứu văn học Đài Loan cũng được triển khai với quy mô lớn. Trong thập kỷ 80, các báo và tạp chí trong cả nước Trung Quốc bao gồm tạp chí khoa học của các trường đại học đã lần lượt giới thiệu, tổng thuật, bình luận lên tới hàng nghìn bài. Từ năm 1982 đến 1984 đã tổ chức nhiều cuộc hội thảo mang tính toàn quốc về văn học Đài Loan và Hồng Kông. Các hội thảo đề cập đến tình hình, diện mạo, khuynh hướng văn học đương đại Đài Loan đặc biệt chú trọng đến hai dòng "Văn học hương thổ" và "Văn học hiện đại", hai khuynh hướng tiêu biểu của văn học Đài Loan. Hiện nay, văn học Đài Loan đã được đưa vào chương trình giảng dạy ở một số trường đại học ở lục địa. Từ năm 1981 trở đi, Đại học Phúc Đán, Đại học Trung Sơn, Đại học Kí Nam đã mở chuyên đề về văn học Đài Loan. Sau đó gần 20 trường đại học như Đại học Lan Châu, Đại học Tứ Xuyên, Đại học Bắc Kinh, Đại học Liêu Ninh v.v... cũng mở chuyên đề văn học Đài Loan hoặc đưa văn học Đài Loan vào chương trình dạy trong lịch sử văn học hiện đại và đương đại Trung Quốc. Một số trường như đại học Kí Nam, Đại học Hạ Môn và Sở nghiên cứu Văn học thuộc Viện Khoa học Xã hội tỉnh Phúc Kiến còn thành lập phòng Nghiên cứu văn học Đài Loan và Hồng Kông để nghiên cứu một cách toàn diện hơn, chuyên sâu hơn.

Lúc đầu người ta chỉ giới thiệu cuộc đời và tác phẩm của từng nhà văn hoặc giới thiệu tư tưởng, nghệ thuật của một tác phẩm nào đó. Những năm gần đây,

diện nghiên cứu đã được mở rộng, tầm mắt của các nhà nghiên cứu đã phóng nhìn xa: Sự phát triển của trào lưu văn nghệ, sự diễn biến của các trường phái nghệ thuật, tiểu thuyết, thơ ca, tản văn, hí kịch, điện ảnh và các thể loại khác đều trở thành đối tượng nghiên cứu. Có những bài viết đi sâu vào nghiên cứu quá trình phát triển tư tưởng sáng tác của nhà văn; có bài đặt một nhà văn vào trong tiến trình lịch sử phát triển của văn học Đài Loan, chỉ ra địa vị và ảnh hưởng của họ ở trong lịch sử văn học; có bài viết dựa trên cơ sở tư liệu đã tìm được, bàn tới cuộc đấu tranh giữa các trường phái văn học, dạng tìm ra quy luật cơ bản của sự phát triển văn học Đài Loan trong mấy thập kỷ qua. Đặc biệt có nhiều bài bàn về hai dòng tiểu thuyết "Hương thổ"<sup>(1)</sup> và tiểu thuyết hiện đại chủ nghĩa.

Những bài nghiên cứu này do đi sâu, diện rộng, mang tính khái quát cao và có giá trị học thuật, nên được các nhà văn, học giả Đại lục, Đài Loan và nước ngoài đánh giá cao. Một số giả người Hồng Kông đã cảm khái nói rằng: "Nhìn lại Hồng Kông, thấy rất ít học giả nghiên cứu toàn diện tiểu thuyết Đài Loan. Từ đó mới thấy sự nỗ lực quý báu của các học giả Đại lục".

Tuy việc giới thiệu văn học Đài Loan ở Trung Quốc đại lục đã đạt được một số thành tựu, nhưng vẫn còn không ít vấn đề phải bàn như:

Đương nhiên việc giới thiệu văn học Đài Loan ở lục địa tuy thành tựu khá lớn nhưng vẫn là bước đầu. Muốn nâng cao

trình độ học thuật lên cần phải nỗ lực hơn nữa.

1) Về số lượng mà nói là còn có mức độ. Ví dụ chỉ có một số nhà văn như Dương Quy, Chung Lý Hòa, Ngô Lưu... là có tuyển tập còn một số nhà văn khác chỉ mới giới thiệu một vài tác phẩm và chủ yếu dừng ở giới thiệu tiểu thuyết, còn thơ tản văn, kịch chưa giới thiệu được bao nhiêu, lý luận và tư liệu văn học thì quá ít ỏi. Chỉ bằng vào một số tác phẩm đã in ở Đại lục thì khó mà hiểu được toàn bộ diện mạo của văn học Đài Loan.

2) Văn học Đài Loan là một nền văn học phức tạp. Có văn học hiện thực chủ nghĩa cũng có văn học siêu thực; có văn học "Hương thổ" cũng có văn học hiện đại chủ nghĩa; có văn học yêu nước cũng có văn học chống cộng; ngoài ra còn có văn học ái tình uớt át, văn học vụ án, văn học thông tục, văn học kiếm hiệp, văn học giải trí v.v... Cần phải có con mắt tinh đời mới phân biệt được rạch ròi. Nhà văn Đài Loan cũng rất phức tạp. Có nhiều trường phái khác nhau, cùng một trường phái nhưng cảnh ngộ và sáng tác của họ lại không giống nhau, thậm chí khuynh hướng sáng tác của một nhà văn cũng thay đổi theo sự biến thiên của lịch sử. Ví dụ nhà văn Quách Y Đông, ông vừa viết tiểu thuyết chống Cộng vừa viết tiểu thuyết tình yêu, vừa viết cả tiểu thuyết phê phán hiện thực Đài Loan. Tập văn của ông có đủ giọng "hỉ nộ tiếu ma", châm biếm đủ loại người, từ quan đến dân ông không chừa ai cả. Lại ví dụ nhà văn Chu Tây Ninh cũng đã từng viết những bài văn chống Cộng, nhưng sau đó ông hối hận cho rằng những tác

phẩm ấy "đều là rất ấu trĩ, đa phần là hô khẩu hiệu chứ không phải là sáng tác văn học", sau này ông đã đổi chí hướng, muốn sáng tác "ghi lại cuộc sống của người đương đại, để cho con cháu sau này biết được tổ tiên họ đã từng sống như thế nào trên mảnh đất này". Tiểu thuyết "Nước thép" và "Người luyện kim" của ông có sức hấp dẫn nghệ thuật nhất định.

Rõ ràng đối với những tác phẩm như vậy phải xuất phát từ tình hình lịch sử cụ thể mới có thể đánh giá một cách khách quan được. Ở đây cần phải có thái độ thực sự cầu thị. Nếu cứ máy móc, đơn giản sẽ giảm nhiệt tình nghiên cứu văn học Đài Loan, nhưng nếu vì đoàn kết, hữu nghị mà bỏ qua tất cả những khuynh hướng sai lầm của họ thì cũng ảnh hưởng đến tính khoa học trong việc nghiên cứu văn học Đài Loan.

3) Văn học Đài Loan hình thành trong điều kiện lịch sử và hoàn cảnh xã hội đặc biệt. Đánh giá nền văn học này không nên thoát li khỏi thực tế cuộc sống của Đài Loan, không nên dùng thước đo của Văn học Cách mạng để đánh giá văn học Đài Loan. Chỉ nên dùng thước đo văn học lành mạnh, tiến bộ, yêu nước để đo văn học Đài Loan thì mới tương đối phù hợp với thực tế.

Tất nhiên cần phải xuất phát từ toàn bộ sáng tác của nhà văn nữa. Ở nhà văn Đài Loan thường có nhiều mâu thuẫn. Nhiều khi họ lý luận một đằng nhưng sáng tác lại một nẻo. Không nên chỉ nhìn thấy cây mà không thấy rừng.

Cũng không nên hễ thấy tác phẩm nào tả thực, có hình thức dân tộc liền khẳng định nó là tốt, trái lại hễ thấy bất

cứ tác phẩm nào thuộc dòng văn học hiện đại chủ nghĩa đều coi là xấu. Truyện dài "Hoang Nguyên" của Tư Mã Trung Nguyên về cơ bản là sáng tác theo bút pháp truyền thống, ngôn ngữ dân già dễ hiểu, có thể nói là rất dân tộc, nhưng nội dung lại rất phản động, xuyên tạc cuộc kháng chiến chống Nhật và cuộc chiến tranh giải phóng của nhân dân. Kỷ Huyền là nhà thơ thuộc trường phái hiện đại chủ nghĩa có hạng, tự ví mình là con sói cô độc gào thét trong rừng rậm nhưng bài thơ "Hiện thực" của ông lại nói được cái mâu thuẫn giữa hiện thực Đài Loan và lý tưởng của nhân dân.

Mặc dù trong việc giới thiệu và nghiên cứu văn học Đài Loan ở Trung Quốc đại lục cần phải được nâng cao hơn nữa, nhưng phải thừa nhận rằng giới nghiên cứu Trung Quốc đã có những nhận định chính xác như:

1) Văn học hiện đại Đài Loan đã phát triển dưới sự ảnh hưởng và sự nuôi dưỡng của truyền thống văn học mới thời Ngũ Tứ, nó đã ghi lại được cuộc đấu tranh chống sự nô dịch của phát xít Nhật, chứa đựng tinh thần yêu nước, truyền thống dân tộc, ý chí chống đế quốc và phong kiến.

2) Văn học "Hương thổ" đương đại Đài Loan kế thừa và kiên trì con đường của chủ nghĩa hiện thực, vạch trần và phê phán những cái xấu xa trong xã hội Đài Loan, đồng cảm và thương xót đối với quần chúng lao khổ.

3) Văn học "Hương sâu"<sup>(2)</sup> là dòng văn học lớn của Đài Loan, nó thổ lộ tình yêu quê hương, nỗi nhớ nhung đối với người thân ở Tổ quốc.

4) Một số nhà văn gốc Hoa ở nước ngoài đặc biệt là những nhà văn sống ở Mỹ cũng hát những "Bài bi ca của đứa con du lãng", phần lớn thổ lộ nỗi khổ mất gốc đang tìm về cội.

5) Tuy văn học đương đại Đài Loan đang bị những luồng gió của phương Tây làm nghiêng ngả nhưng dòng văn học lành mạnh, tiến bộ, yêu nước vẫn trưởng thành trong đấu tranh và đang giành được ưu thế.

6) Việc giới thiệu và nghiên cứu nghiêm túc tác phẩm văn học hiện đại và đương đại của Đài Loan rất có ý nghĩa. Nó có khả năng rút ngắn khoảng cách đôi bờ và thúc đẩy sự nghiệp thống nhất đất nước chóng trở thành hiện thực.

Việc giới thiệu và nghiên cứu văn học Đài Loan và các nhà văn gốc Hoa ở nước ngoài của Trung Quốc gợi ý cho Việt Nam chúng ta với tinh thần gan dục khơi trong, với tinh thần thể tất, thông cảm nhưng có nguyên tắc cũng có thể giới thiệu và nghiên cứu những tác phẩm văn học tiến bộ của người Việt ở xa xứ, dạng làm giàu cho nền văn học nước nhà.

#### CHÚ THÍCH:

(1) Đặc tính của tiểu thuyết "Hương thổ" là nội dung và hình thức đậm đà tính dân tộc. Dòng văn học "Hương sâu" (nỗi buồn nhớ quê) cũng có thể coi là thuộc phạm trù của văn học "Hương thổ" được.

(2) Nỗi buồn xa quê hương.